

TÜRK ROMANINDA GENÇ KIZLAR

THE YOUNG GIRLS IN TURKISH FICTION

*Gıyasettin AYTAŞ**

Özet:

1900 ve 2000 yılları arasında yayımlanmış ve tesadüfi yöntemle seçilen 11 romandan hareketle bu romanlarda genç kızların eserlere nasıl yansıtıldığı, başka bir ifadeyle azarların genç kızlara romanlarında hangi özellikleriyle yer verdikleri değerlendirilmeye çalışılmıştır. Başta Mehmet Rauf'un kaleme aldığı Genç Kız Kalbi romanında, Neriman'ın bunalımları ve beklentileri, Ak Saçlı Bir Genç Kız romanında Nimet'in hayalleri, Ateş Böcekleri romanında, Suzan ve Hacer adlı iki genç kızın arasındaki karakter uyumsuzluğu ele alınır. Diğer yandan Bırakma Beni Romanında Süheyla, Söyleyin Genç Kızlara romanında Samiye'nin adanmışlıkları üzerinde durulur. Bu romanlarda genç kızlar hayaller ve gerçekler arasındaki çatışmayı yaşar. Bir Kızın Masalı romanında İlki, hayallerinin kırılmasını yaşarken Pervane romanında Fügen, değerlere karşı çıkar. Aşka Çıkış Yok romanında Nesrin'in şımarıklığı bir çıkmaza sürüklerken Genç Kız ve Ölüm romanında Seçkin, annesini dengeli olmaya davet eder. Kurban romanında Selma, kendisini çıkmazdan kurtaramaz, Aşka Çıkış Yok romanında genç kızların inançları ve kültürleri arasındaki çatışmaya yer verilir. Sonuç olarak, romanlar aracılığı ile genç kızların tutum ve beklentileri hakkında bir yargıya varılmış olunur.

Anahtar Kelimeler: Genç Kız, Türk Romanı, Gençlik Edebiyatı, Gelenek, Modernleşme, Hayal, Beklenti.

Abstract:

How have the young girls who are in the 11 novels that are published between 1900 and 2000 and selected circumstantially been reflected to the work? How it is reflected in the works of young girls, young girls, in other words of rebuke their place in the novels which features have been evaluated. First of all, in the Genç Kız Kalbi written by Mehmet Rauf, Neriman's crisis and expectations, in the Ak Saçlı Bir Genç, Nimet's dreams, in the Ateş Böcekleri, the character disagreement between Suzan and Hacer are discussed. On the other hand, that Süheyla's in Bırakma Beni and Samiye's commitments in the Söyleyin Genç Kızlara are emphasised. The young girls have conflict between imaginary and reality. In Bir Kızın Masalı, the first has the lost imaginary, Fügen disagree with the value judgements in the Pervane. While Nesrin's caprice leads to a stalemate In Aşka Çıkış Yok, Seçkin offer his mum to be balanced. Selma can't break the deadlock

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü – Ankara giyaytas@gazi.edu.tr

herself in the Kurban, the conflict between the beliefs and cultures of the young girls is placed in the Aşka Çıkış Yok. As a result, attitude and expectations about the young girls judge from the novels.

Key words: Young Girl, Turkish Fiction, Youth Literature, Tradition, Modernity, Dream, Expectation.

GİRİŞ

Gençlik, sözlüklerde genç olma durumu, ihtiyarlık karşıtı, hayatın ergenlikle orta yaş arasındaki dönemi olarak tanımlanmaktadır. Diğer yandan, genç insanların tamamı, bir kimsenin tutumu, toyluk ve deneyimsizlik karşılığı olarak da kullanılan bir kavramdır. Bir yaş grubu olarak kabul edilmenin ötesinde, davranış biçimi olarak da değerlendirilmektedir. Kimi sosyal sınıflamalarda bebeklikten yetişkinliğe kadar geçen sürecin gençlik olarak değerlendirildiği, otuzlu yaşlara kadar devam ettiği kabul edilmektedir. Akıl ve beden gücünün en etkin olduğu dönem olarak da kabul edilen gençlik, aynı zamanda toplumun itici gücü ve gelecek ümididir. Ülkelerin geleceğinde gençliğin önemli ve tartışmasız bir yeri olduğu kabul edilmektedir. Biyolojik gelişim süreci olarak ele alındığında belli bir yaş dönemini ifade eden gençlik, kimi zaman davranış ve kavrayış ifadesi olarak farklı yaş grupları için de kullanılan bir kavramdır. Atatürk'ün “Genç fikirli demek, doğruyu gören ve anlayan gerçek fikirli demektir” (Kocatürk, 1984, s. 76).sözü bu anlamda kullanılmıştır.

Edebiyat eserleri, ele aldığı konu ve içerik bakımından farklı okuyucu zümrelerine hitap ederler. Önceleri bir ayırım yapılmazken, 19. yüzyılın ortalarından itibaren, edebiyatta yaşlara göre gruplamalar yapılmaya başlanmış, önceleri yetişkin ve çocuk edebiyatı ayrımı yapılmış, ardından da genç edebiyatı veya gençlik edebiyatı kavramından söz edilir olmuştur. Bu kapsamda yazılan eserler, doğrudan bir okuyucu zümresine hitap ettiğinden, eserlerin konu ve içerikleri de tercih doğrultusunda düzenlenmiştir.

Türkiye’de çocuk ve gençlik edebiyatının geçmişi çok eski olmamakla birlikte, son yıllarda bu konuda yapılan yayınların sayısı bir hayli artmıştır. Özellikle yayınevlerinin kitaplarında gençlik edebiyatı sınıflaması yapmaları, bu konunun artık yerleştiğini göstermektedir.

Enver Naci Gökşen, kaleme aldığı “Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız” (Gökşen, 1966) adlı eserinde çocuk ve gençlik edebiyatı ile ilgili ilk çalışmaların 1850’lerden itibaren başladığını belirtirken, A. Ferhan Oğuzkan da (Oğuzkan, 1979) Doktor Şükrü’nün kaleme aldığı “Nuhbetü’l-Etfal” adlı eseri ile birlikte çocuk ve gençlik edebiyatının başladığını ifade eder. Her ne kadar bu eserlerin içerikleri itibariyle çocuk ve gençlik edebiyatı anlayışına

uygun olduğu kabul edilse de yazarlarının böyle bir kaygı taşıyarak bu eserleri kaleme aldıklarını iddia etmek mümkün görülmemektedir.

II. Meşrutiyetten sonra çocuk ve gençlik edebiyatının daha da geliştiği, o dönemde yayımlanan dergilerde bu konunun önemine dikkat çeken yazıların kaleme alındığı görülür. İ. Alaattin Gövsa, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Ahmet Rasim gibi yazarlar çocukları ve gençleri dikkate alan eserler kaleme alırlar. Bir başka söyleyişle bu yazarların eserlerinde, gençlerin beklentilerine daha çok yer verildiği görülmektedir.

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, birçok alanda olduğu gibi, çocukların ve gençlerin iyi yetiştirilmesi gerektiğine inanan aydınlar, özellikle didaktik eserlere daha çok yer vermeye, gençlerin ruh ve beden Cumhuriyetin ilkelerine bağlı iyi bireyler olarak yetiştirilmelerine çaba göstermişlerdir.

Özetleyecek olursak, Türk okuyucusu, uzun süre yazılmış eserlerin kime hitap ettiği veya bir eserin muhatabının kim olduğu konusunda son yıllara kadar bir ayırım ve tercih içerisinde olmamış, yazılan eserlerin önemli bir kısmında ise, genel bir okuyucu tercihi söz konusu olmuştur.

Bu çalışmada, tesadüfi yöntemle seçilen 1910-2000 yılları arasında kaleme alınan bazı romanlardan hareketle, romana konu olan genç kızların davranışları, duyguları, beklentileri ve hayal kırıklıklarının romanlara nasıl yansıdığı tartışılmıştır. Diğer yandan roman yazarlarının nasıl bir yaklaşıla genç kızların tutumlarını romana aktardıkları, bu yaklaşımlardan yola çıkılarak tarihsel süreç içerisinde genç kızların üstlendiği sorumluluk ve onlara yüklenen rollerin ne olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. ROMANLARDA GENÇ KIZLARIN HAYALLERİ VE TUKULARI

Tanzimat'tan sonra hız kazanan Batılılaşma süreci ile birlikte Türk edebiyatında yeni tür ve şekiller görülür. Bu türler içerisinde roman önemli bir yer edinir. Önce tercüme, ardından da telif olarak romanlar yazılmaya başlanır. Hayatın aynası ve hayattan sahne olarak kabul edilen roman, gerçeğin kendi dünyasından ilhamını alarak bunu yeni bir gerçek kalıbı içinde bize takdim eden edebi türlerin başında gelir. Birçok edebi tür içerisinde etkililiğini her zaman koruyan ve geniş bir okuyucu kitlesine hitap eden romanlar, ele aldıkları konular itibarıyla, sadece edebiyatçıların değil, diğer bilim alanlarının da dikkatini çekmiş, özellikle sosyal tarihin kaynakları arasında yer almışlardır.

Türk romancılığının tarihi geçmişi çok yeni olmakla birlikte bu tür edebiyatımızda önemli bir gelişim göstermiş, diğer edebi türler içerisinde her zaman önlerde yer almıştır. Türk okuyucusu, romanı kimi zaman hakikatlerin yansıması olarak görmüş, anlatılanların kurgu olmasını unutarak orada bahsedilen meseleleri gerçek olarak değerlendirmiştir. Bu husus, okuyucu

dikkatsizliği veya tür hakkında yeterli donanıma sahip olmamakla izah edilse de romana yüklenen algı uzun yıllar aynı şekilde devam etmiştir.

Tanzimat'ın ilk yıllarından başlayarak romanlarımızda ele alınan konuların başında, gençlerin içine düştüğü çıkmazlar ve bu çıkmazların sebepleri irdelenmiştir. Kimi zaman eleştirel bir yaklaşım sergilenirken, kimi zaman da sadece tespitle yetinilmiştir. İlk zamanlar, gençlerin tecrübesizliğinin doğurduğu olumsuz durumlar ve gençlerin başına gelen her türlü belanın nedeni olarak önünde bir yol gösterenin bulunmaması üzerinde durulmuş, daha sonraki dönemlerde de gençlerin içinde bulunduğu yaş ve sosyal gurupların onları böyle bir davranış içine ittiği dile getirilmiştir.

Romanlarımızda ele alınan konular arasında gençler ve özellikle genç kızların hayatlarından izler yer alır. Edebiyat-ı Cedide romancıları arasında önemli bir yere sahip olan Mehmet Rauf'un (1330-1914) kaleme aldığı, "*Genç Kız Kalbi*", genç kızların hayalleri ile gerçekler arasındaki çelişkilere dikkat çekilir. Günümüzde de karşılaşılan bu durum, insanın kendi gerçeğinden habersiz, bilinmez ihtimallerin peşine takılması sonucunda, çoğu kez hayal kırıklıklarının yaşanmasına neden olmaktadır. Tıpkı Mehmet Rauf'un romanında Pervin'in başından geçenler gibi. Pervin, bulunduğu mekândan sıkılan, bu yüzden hayallerinde beslediği bir mekân kavuşma arzusu ile yanıp tutuşan, sonunda bu emeline ulaşınca da büyük bir hayal kırıklığı yaşayan biridir.

Babasının memuriyeti nedeniyle İzmir'de yaşayan Pervin, buradan hiç hoşlanmamaktadır. Onun en büyük emeli, dergilerden okuyup öğrendiği İstanbul'a gitmek, orada yaşamak ve İzmir'in bu sıkıcı yaşamından bir an önce uzaklaşmaktır. Gençliğin verdiği aşk, tutku gibi bir sürü heyecan verici duyguları tatma adına sonu bilinmez bir maceranın sonunda yaşayacakları, onu farklı bir gerçekle yüzleştirecektir.

Pervin, babasını da ikna ederek İstanbul'da yaşayan amcasının yanına gider. İstanbul'a gelince, İzmir'de hayal ettiği birçok şeyi bulamamanın hayal kırıklığını yaşar. İstanbul'un her tarafını gezmesine karşın, buralardan hiçbir tat almaz. Kendisini gezdiren yengesinin en güzel diye gösterdiği yerler bile çok sıkıcı, yapmacık, düzensiz gelir. Pervin'in İzmir'de sinemada izlediği o güzel Paris sokaklarına, İstanbul'da da rastlayacağını umması onun bu hayal kırıklığına uğramasındaki baş etkindir.

Romanda, Pervin'in hayalleri ve beklentileri arasında ortaya çıkan çelişki, genç kızların davranış psikolojileri açısından son derece dikkat çekicidir. Yazar, bu romanda Pervin'i bir figür olarak karşımıza çıkarır. Pervin'in sinemalarda, dergilerde görüp özendiği bir dünyaya kavuşmak, oradaki insanların yaşadıkları bir hayatı yaşamak arzusu, onu kendi gerçeğinden uzaklaştırmıştır. Evlilik konusunda da bir hayal peşinde koşan Pervin, bu hayalin gerçekleştiğini

zannettiği anda, gerçeğin şamarıyla kendine gelmesi de romanın en dikkat çeken mesajları arasında yer alır.

Pervin, genç kızların aile baskısı ve onların arzusu doğrultusunda evlilik yapmasına karşıdır. Ona göre, ailelerin kızlarını verirken çoğu zaman onların görüşlerini dikkate almaması büyük bir yanlıştır. Hatta ailelerin kızlarını verirken karşı tarafın yalnızca malına mülküne önem vermelerini ve evlilikte bunu önemli bir gerekçe saymalarını eleştiren Pervin, kendi istediği gibi birini bulamayacağını, bulsa bile onunla evlenmesinin mümkün olmayacağına inanmaktadır.

Sonunda Pervin, hayallerini süsleyen erkeği bulunduğunu zanneder. İstanbul'da tanıştığı Mehmet Behiç'e büyük bir aşkla bağlanan ve onunla evlenme hayalleri kuran Pervin'i, Behiç'in varlıklı bir kız olmadığı için evlenmek istememesi yıkar. Bunun üzerine Pervin, artık evlilikle ilgili düşüncelerinden vazgeçer ve ailesine kendisini kime vereceklerse rıza göstereceğini söylemeyi aklına koyar.

Romanda, iki temel yargı karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, yaşanan mekândan kurtulma arzusu, diğeri de evlilikle ilgili beklentilerdir. Pervin her ikisinde de hayal kırıklığı yaşamıştır. Buradan hareketle, genç kızların ailelerinin tecrübelerine önem vermesi, söylenenlere ve görüntülere aldanılmaması gerektiği romandan çıkarılan bir yargı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yazdığı eserlerle dikkat çeken yazarlarımızdan Mahmut Yesâri'nin (1928) yılında kaleme aldığı "*Ak Saçlı Bir Genç Kız*" romanı, iki bölümden meydana gelir. Romanın merkez kişisi, saçlarının özelliğinden ötürü ak saçlı genç kız olarak isimlendirilen Nimet'tir. Nimet'in de büyük bir tutkusu bulunmaktadır. Onun tutkusu, küçükken yüzünü bile görmediği annesini bulmaktır. Bu arayışları sırasında kendisine Cezmi Kaptan yardım eder. Sonunda annesini bulan Nimet, çok büyük bir mutluluk yaşayacağını zannetmesine karşın, hayal kırıklığı yaşar. Annesini bulmuştur, fakat mutluluğu bulamamıştır. Onu da Cezmi Kaptan'da bulur. Eser, iki sevgilinin çıktığı yolculukla sona erer.

Genç kızların hayalleri ile gerçekler arasındaki çelişkiye bu romanda da dikkat çekilir. Yazar, hayallerin gerçekler karşısında nasıl ters yüz olduğunu, her zaman hayallerle gerçeklerin örtüşmeyeceği gerçeğine dikkat çeker. Nimet, annesini bulunca çok mutlu olacağını, içinde bulunduğu durumun değişeceğini zannetmektedir. Annesini bulunca, beklediklerinin hiçbirinin gerçekleşmediğini görünce, yeni bir arayışa girer.

Aslında Nimet, kendi gerçeği içinde var olan boşluğu, çok küçükken kendisini terkeden annesini bulunca tamamlayacağını zannetmektedir. Onun bu zannı, boşa çıkmış, aradığı mutluluğu veya Cezmi Kaptan'la doldurmuş olur.

Ünlü kadın yazarımız Nezihe Muhittin Tepedelenligil'in (1935) kaleme aldığı "*Ateş Böcekleri*" romanı sosyal bir vakayı ele almaktadır. Romanda olay örgüleri, psikolojik tahliller ve toplumsal hayatımıza dair bazı gerçekler başarıyla işlenmiştir. Kendi yaşadığı çevreyi, insanları küçük gören bir delikanlının başından geçen olaylar romanda ele alınmıştır. Bu romanda, aldanan değil aldatan genç kızlar karşımıza çıkar. Bulunduğu çevreyi beğenmeyen Necat'ın karşısına çıkan Suzan, onu kendi çevresine çekerek hayatından ve hayallerinden uzaklaştırır. Her ne kadar Hacer, Necat'ı gittiği bu çıkmazdan kurtarmaya çalışsa da önceleri başarılı olamaz. Hacer, iyi huylu, ağır başlı, zeki bir kızdır ve Necat'ı içten içe sevmektedir. Hacer, Hukuk Fakültesinde okuyan başarılı bir öğrencidir. Necat ise tutarlı, dengeli ve geleneksel bir hayat tarzını benimseyen Hacer'i kendine yakın bulmaz. O, Suzan gibi uçarı, kendi tabirine göre modern kızlardan hoşlanmaktadır.

Suzan'a gönlünü kaptıran Necat, onunla her gününü zevk ve sefa içinde geçirir. Bir süre sonra Suzan'ın apartmanına taşınır ve onunla nişanlanır. Necat, artık farklı bir hayatın çemberi içine girmiştir. Bütün varlığını gece kulüplerinde, kumar masalarında har vurup harman savurmaktadır. Bir gün gelir, kendisine büyük bir tutkuyla bağlandığı Suzan değişmeye ve gittikçe kendinden uzaklaşmaya başlar. Çünkü Suzan, bencildir ve kendi geleceğini düşünmektedir. Bu gibi genç kızlar, hiçbir zaman birine büyük bir tutkuyla bağlanmazlar ve ilişkilerinde süreklilik yoktur. Necat'ta kendi geleceğini görmeye Suzan, hemen bir başkasını bulur. Necat ise kıskançlık duygusuyla bu adamı öldürmek suretiyle hapse düşer. Bu zor gününde, geçmişte kendine layık görmediği Hacer, onun avukatlığını üstlenerek hapisten kurtulmasını sağlar.

Romanda bahsi geçen genç kızlardan Suzan, çıkarıcı, kendi menfaatleri için her şeyi göze alan, sadakat ve sevgiyi menfaatlerine göre tercih eden bir genç kızdır. Hacer ise, gözü yükseklerde olmayan, kanaatkâr ve kendi mazbut hayatını değiştirmeyi düşünmeyen biridir. Biri felakete, diğeri ise huzur ve mutluluğa sebep olur. Bu iki genç kızdan biri uçarı, geçici zevk ve hevesler peşinde koşan biriyken, Hacer, dengeli, hayatın ve kendi çevresinin gerçeklerinden haberdar biridir. Toplumda, Suzan gibi, değer yargılarını hiçe sayan genç kızlar, sadece kendilerini değil etraflarını da felakete sürüklemekte, Hacer gibiler ise, kurtuluşu ve mutluluğu sağlayan genç kız modelleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

A. İhsan Taşyılı'nın (1944) "*Bırakma Beni*" romanında Süheylâ iyi yetiştirilmiş, okul hayatında başarılı bir genç kızdır. Daha henüz okulda öğrenciyken teyzesi onu oğlu Cahid'e ister. Cahid'le nişanlanan Süheylâ, zamanla ona âşık olur. Ancak Cahid, komşu kızları Nevin'le gizlice evlenir. Süheylâ büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Bu arada Süheylâ, babasını kaybeder ve kısa bir süre öğretmenlik görevinde bulunur.

İstanbul'a gemiyle giderken kendini denize atarken onu Doktor Muhsin kurtarır ve yolculuk boyunca kendisiyle yakından ilgilenir. İstanbul'a gelince de Süheyla'ya kartını vererek her zaman yardıma açık olduğunu ve kendisine oyalanacak bir iş bulması gerektiğini söyler.

Süheyla, İstanbul'a geldikten birkaç gün sonra doktorun yanına gitmeye karar verir. Doktor Muhsin onu gördüğüne çok mutlu olur. Doktor Muhsin, Süheyla'nın yabancı dil bildiğini öğrenince ona hastanede hastabakıcılık görevini verir. Çalışmaya başladıktan sonra, hastanede ondan hem doktorlar hem de hastalar çok memnun olur. Bir süre sonra Muhsin Süheylâ'ya evlenme teklif eder ve ikisi evlenirler. Sık sık gezmelere giden çift, bunlardan birinde Cahid'le karşılaşır. Bir taraftan kendisini seven kocası, diğer taraftan hayallerinin aşkı Cahit. Süheylâ'nın kafası iyice karışmaya başlar.

Süheylâ, bir gün karar vererek Cahid'in evine gider. Cahid, ilk önce kendini ona iyi göstermeye çalışır. Yaşayacakları güzelliklerinden bahseder. Süheylâ bu süre zarfında kafasında hem Cahid'i hem de Muhsin'i düşünür. Cahid, Süheylâ'ya yanaşmaya çalışır. Bir an Cahid'e aldanacak olan Süheylâ, onu reddederek Muhsin'e döner. Çünkü o Muhsin'den başka biriyle mutlu olamayacağını anlar. Bütün tuzak ve aldatmalara rağmen Muhsin ve Süheyla mutlu bur hayatı beraber yürütmeye karar verirler.

Süheyla, daha önce kendi hayatında büyük bir kırılmaya, hatta kendisini intihara sürüklemesine karşın, bir an için Cahit'e aldanmaya çalışması, genç kızların duygularındaki değişkenlikleri göstermesi bakımından dikkat çekici olmakla birlikte, insanın kaybettiği karşısında yaşadığı burukluğu yeniden elde etme arzusu da romanda ele alınan temel duygular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haluk Cemal (1945) tarafından kaleme alınan "*Söyleyiniz Genç Kızlara*" romanında, geçici zevk ve hevesler peşinde koşan genç kızların başına gelen olumsuzluklara dikkat çeker. Leyla, otuz beş, otuz altı yaşlarında asil bir kadındır. Kendisinden yirmi yaş büyük olan Tarık Ziya adında bir müteahhitle evlidir. Tarık Ziya, zengin kendi halinde iyi kalpli mazbut bir kocadır. Karısı Leyla ise onun aksine tutkulu ve hırslı bir kadındır. Kocasıyla birlikte, sürekli gittiği partilerden birinde tanıştığı Vecdet Nuri'ye gönlünü kaptırarak kocasını terk eder. Vecdet Bey'le yaşamaya başlar. Yalova'da buldukları bir Samiye ile karşılaşır. Samiye, Vecdet Bey'le, on yedi yaşında taze bir genç kızken tanışmış, ona kapılmıştır. Vecdet Bey, Samiye'yi türlü vaatlerle kandırmış, genç kızlığını ve hayallerini çalmış, sonra da onu bırakıp kaçmıştır. Samiye onu dört yıl boyunca aramış, bulamamış ve hastalanarak yataklara düşmüştür. Leyla bu acı hadiseyi öğrenir öğrenmez, onları evlendirmeye ve Samiye'yi kurtarmaya karar verir. Vecdet Bey, önce Leyla'nın bu isteğini kabul eder, fakat sonra Leyla'yı kandırır. Sonunda Leyla Vecdet'i öldürür. Çok geçmeden, bu acıya dayanamayan Samiye de ölür. Leyla ise cezasını çekmek üzere tevkif edilir.

Genç kızların paraya, şöhrete ve yakışıklığa önem vererek peşinden koştukları kimselerin kendi felaketlerini hazırlayacaklarını çoğu zaman kestirememelerine bu romanda da rastlamaktayız. Samiye, daha 17 yaşında genç bir kız iken Vecdet'e aldanması, gençliğini ve güzelliğini onun boş vaatlerine aldanarak kaybetmesi dikkat çekicidir. Aslında ayın durum Leyla için de geçerlidir. O da evli bir hanım olarak evini ve kocasını Vecdet'in uğruna terk etmiştir.

Aka Gündüz'ün 1954 yılında yazdığı "*Bir Kızın Masalı*" adlı roman geçtiği dönemin özellikleri ve sosyal yönü açısından önemli bir eserdir. Romanda kimsesiz ve korumasız olan bir kızın, hayatta kalma mücadelesi ve bu mücadele süresinde başından geçenler ele alınmıştır. Romanın ana fikri, "zenginliğin mutluluk getirmeyeceğinin, hayatta paradan daha önemli şeylerin de olduğu"dur.

Romanın kahramanı İlki, önce babasını daha sonra da annesini kaybederek hayatta tek başına kalır. Babasına ilaç almaya giden İlki'ye yolda sarkıntılık eden Tombalak'ı İlki öldürür. Bu olaydan sonra İlki'nin hayatının akışı değişir. Bir üniversite öğrencisi iken katil olur ve hapse girer. Tombalağın babası İlki'yi hapisteyken bile rahat bırakmaz. İlki'nin suçsuz olduğuna dair Ali Dalgalan şahitlik etmesi üzerine hapisten çıkar. Fakülteye devam edemeyeceğine dair bir mektup yazarak okulu bırakır.

Bir iş bularak çalışmaya başlar. Bu arada, arkadaşı Ülker'in teyzesi onu Refik'le tanıştırır. Refik evlenme vaadiyle İlki'ye sahip olur, bir süre sonra da Refik, "Yangın yerlerinin bülbülü, katili kan tutarmış seni de tuttu." (Aka Gündüz, 1954, s. 112) diyerek İlki'yi terk eder. Bunun üzerine Refik'i bulup intikamını almak için uğraşırken yaşadıklarının hepsinin Tombalak'ın Babası'nın düzenlediği bir oyundan ibaret olduğunu anlar. Yurtdışında bulunan Ali Dalgalan döndükten sonra İlki'nin başından geçenlere rağmen onunla evlenebileceğini söyler ve onunla evlenir.

İlki'nin Ali Dalgalan'dan ikiz çocukları olur. Bir süre sonra Ali Dalgalan verem hastalığına yakalanır. İlki önce çocuklarını, sonra da Ali Dalgalan'ı kaybeder. İlki hayatta yine tek başınadır. Çalıştığı hastanenin sahibi Ali Didin İlki ile evlenmek ister. Ali Didin hayatını fakir hastalara adanmış bir doktordur. İlki'nin hayatı Ali Didin'le evlendikten sonra düzene girer. İlki'nin Ali Didin'den de ikiz çocukları olur. Bu mutluluk da uzun sürmez, İlki hastalanarak ansızın ölür.

Romanın merkez karakteri İlki, hayatının baharında, üniversiteye giden, hasta ve yaşlı babası ile birlikte hayatını sürdüren ve geleceğe dair hayalleri ve umutları olan genç bir kızken, onu birbiri ardınca felaketlere sürükleyen olaylar, bir genç kızın nasıl hayattan ve umutlardan koparıldığının önemli bir göstergesidir. İlki, her seferinde yeni bir başlangıç için yola çıkarken, onun hayal ve umutlarını beklenmedik bir olay yıkar.

Kerime Nadir (1960), daha çok aşk romanları ile tanınan bir yazarımızdır. “*Pervane*” adlı romanda, ele alınan konunun basitliğinden çok, roman kişileri, özellikle genç kızların tutumları dikkat çekicidir. Roman, iki aile arasında şekillenmekte, daha çok aşk ve evlilik düzlemi üzerinde konu geliştirilmektedir.

Fügen, çekiciliği ve güzelliği ile erkekleri etrafında pervane eden bir genç kızdır. Genç kız tipi olarak, kadının özgürleşmesinden yanadır. Evlilik dışı ilişkilere girmeyi normal sayarak geleneğe karşı başkaldırır. Fügen, İzzet’le evlilik dışı bir ilişkiye girmiş ve ondan bir kız çocuğu dünyaya getirmiştir. Onu bu ilişkiye iten, tekdüze olmayan bir hayat arayışı, birine bağlanmaktan hoşlanmayışı ve başına buyruk davranışlarıdır. Yazar, Fügen aracılığı ile birlikte iffetini korumaya özen göstermeyen bir kadın portresi çizer. Fügen bunu modernleşme adına yapmaktadır. Türk geleneğine göre, kadın için namus son derece önemlidir. Hâlbuki Fügen, namus kavramını yok ve anlamsız saymaktadır. Modernleşme adına Fügen’in eşi de onun bu ilişkilerini yadırgamaz. Bu durum yoz bir kültür ve batı taklitçiliğinin göstergesi olmaktan öteye gitmez.

“Pervane”, romanı, genç kızların kendi hayatlarını düzenlerken, moda ve geçici heveslere kapılmalarının doğuracağı sonuçları göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Aile ve onu meydana getiren unsurlar son derece önemlidir. Fügen gibilerin tercih ettiği hayat, hiçbir zaman onları mutluluğa götürmeyecektir. Hayat bir denge üstünde yürümek gibidir. Denge bozulduğu takdirde, sonu belirsiz bir dip bizi beklemektedir. Bu yüzden genç kızların hayat tercihleri son derece önemlidir.

Muazzez Tahsin Berkant’ın (1976) kaleme aldığı “*Aşkla Oynanmaz*” adlı roman 1970’lerin sosyal hayatından ve genç kızların tutumlarından izler taşır. Roman kahramanı Nesrin, çok şımarık, söz dinlemez, inatçı, bencil, sevgiyi sürekli başkasından bekleyen fakat hiç vermeyen hırçın bir genç kızdır. Annesi Mediha Hanım, kızını çok sevmekte, küçük yaşta babasını kaybetmesinden dolayı onun bütün şımarıklıklarına göz yummaktadır. Sadece annesi değil Selim (nişanlısı) ve arkadaşları (Meziyet, Sacide ve Hulki) da Nesrin’in şımarıklıklarına katlanır. Bir gün Selim balayında gidecekleri yerlerin tarihini belirlemek için Nesrin’i telefonla arar. Nesrin piyano çalarken rahatsız edilmekten hoşlanmadığı için, annesi önce telefona çağırmak istemez. Selim’in ısrarlarına dayanamayarak Nesrin’i telefona çağırınca büyük bir kızgınlık gösterir. Telefonda Selim’e hakaret yağdırmaya başlar. Selim bu konuşmadan sonra Nesrin’i bir daha aramaz. İki gün sonra Nesrin dayanamayıp Selim’i arar. Selim daha sonra Nesrin’in evine gelip anlaşamadıklarını ve şımarıklıklarına daha fazla katlanamadığı için nikâhı ertelemelerini ister. Aslında bu bir ayrılık haberidir. Nesrin bunu anlayınca eline silahı alıp intihar etmek ister fakat Selim “Tetiği çekme!” diyerek üstüne

atlar ve kafasından vurulur. Selim hastaneye kaldırılır uzun süre tedaviden sonra hayati tehlikeyi atlatır.

Sonunda, Nesrin hatalarından ders çıkararak Selim’le olan beraberliğinin asıl mutluluk olacağına karar verir. Şımarık genç kızlar, hem kendi felaketlerine, hem de başkalarının mutsuzluklarına neden olacağı romanda ortaya konulmaya çalışılır. Nesrin gibi genç kızlar, kendi isteklerini başkalarınıninkilerinin üstünde görmelerinin ne büyük bir hata olduğu geç de olsa anlaşılabilir olur.

1980’ler Türk siyasi ve sosyal hayatında önemli bir kavşak noktasıdır. Bu dönemde kaleme alınan romanlarda kadın tiplerinde önemli bir değişim gösterir. Sorumluluk almayan, gözü sürekli yükseklere olan, kendisinin hak etmediğini düşündüğü bu hayattan gelip kurtaracak beyaz atlı prensler beklerler. Aysel Özak’ın (1980) kaleme aldığı “*Genç Kız ve Ölüm*” adlı romanında, kadın karakter, bir taraftan üzerinde oluşan toplumsal baskı, diğer taraftan birey olarak varlığını kanıtlama mücadelesi içindedir.

Nuray, kocasından ayrılmış, genç bir kız annesidir. Kendisi, hayallerini gerçekleştiremediği için mutsuz, bu mutsuzluğunun nedenlerini romanlaştırınca üne ve paraya kavuşur. Artık hayallerini yerine getirebileceğini ummaktadır. Ancak, kızı onun yaptıklarını beğenmez. Çünkü Nuray, bencil ve kendi dışında olup bütenlere kayıtsızdır. Yazar, roman kahramanı Nuray’ın hikâyesini İstanbul’dan ödülünü almak için Ankara’ya yaptığı tren yolculuğuyla başlatır. Nuray, Güzel Sanatlar Kulübünden yazdığı romandan dolayı ödül kazanmıştır. Kendisine ödül kazandıran bu eserde kahramanlarının adını değiştirerek aslında kendi hayat hikâyesini anlatmıştır. Kızı Seçkin bu eseri “Bir küçük burjuva kadının acıları” olarak değerlendirerek eleştirir. Seçkin’e göre “Bugünün Türkiye’inde daha acı gerçekler var... Köylerde, kenar mahallelerde, okullarda yaşanan gerçekler.” (Özakın, 1980, s. 43) Nuray, kızının bu çıkışından hoşlanmaz. Hayatının ve elde ettiği başarıların büyümesine kapılarak bu değerlendirmelere kulak tıkar. Seçkin annesine “Kitlelerin yazarı olmak istiyorsan, önce yaşama biçimini değiştirmen gerek. Fabrikalarda, okullarda, gecekondu semtlerinde, Anadolu’da neler yaşanıyor?” diyerek onun dikkatini kendi dışına yöneltmesini ister (Özakın, 1980, s. 82). Hâlbuki Nuray, aldığı ödülün ve paradan ötürü kendini başarılı sayar. “Bir sigara yakıp hınçla gülümsedi Nuray. Artık eskisi gibi kuşkuyla ya da küçümsemeye sızmayacaklardı onu. Beyinsiz öldü mü? diye soran bakkal, karşiki pencereden göğsünü gererek ilgisini göstermeye çalışan ve kaçak bir serüvene hazır olduğunu belli eden, üç çocuklu komisyoncu, eve erkek geliyor mu diye her adım sesi duyduğunda mutfağın penceresine koşup bakan ev sahibi kadın, artık çekineceklerdi ondan.” (Özakın, 1980, s. 85) Bu değerlendirmeler, Nuray’ın özgürleşme tutkusunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Özgürlüğü ve özgürleşmeyi hedefleyen ve bu hedefinde çelişki yaşayan roman kahramanı, bu arayışı içinde iki teme çelişkiyi bir arada yaşar. Bunlardan biri, aslında her insanın kendince ideal kabul ettiği bir hayat bulunmakla birlikte, bu idealler bir başkası için sıradan olabilmektedir. İkincisi ise, özgürlük demek, bir takım ekonomik ve sosyal etkileri elde etmek demek değildir. Özakin, eserinde roman içinde roman tekniğini başarıyla kurgulamış, bir taraftan devrin siyasal ve sosyal ironisini yapmış, diğer yandan da toplumsal bir sorgulamaya yer vermiştir.

Romanda, anne ve kızın hayata bakışlarındaki çelişkileri görmekteyiz. Annenin daha hayalperest ve tutkulu, genç kızın ise annesine göre daha duyarlı ve sosyal bir yönü vardır. Ben merkezliliğe karşı olan genç kız, annesini aşırı bencilliği yüzünden sık sık eleştirmektedir.

Mehmet Zeren'in (1990) kaleme aldığı "*Kurban*" adlı romanda Sevdanın yaşadıklarına şahit oluruz. Selma annesini ve babasını çok küçük yaşta kaybettiği için ablası ve eniştesinin yanında büyür. Selma çalıştığı fabrikada göz dolduran Selma, bu özelliğinden ötürü kötü niyetli kimselerin hedefi olur. Fabrikada çalışan bir kadın İsmet adında bir erkekle genç kızları kötü yola düşürmektedir. Selma da aynı yöntemle kandırılmış bir genç kızdır. Uçurumun tam kenarına gelmişken eniştesinin çabaları sonucunda İsmet'le evlenir. İsmetten iki kız çocuğu dünyaya getirir. İki yıl sonra eniştesi ölür ve Selma İsmet tarafından terk edilir. Bunun üzerine herkes onun bu yalnızlığından faydalanmak ister. En sonun da dayanamayan Selma önce bir kızını cami avlusuna sonra diğerini yetimhaneye bırakır. Daha sonra bir emlakçı tarafından tecavüze uğrar ve sonrasında hayat kadını olur. Gece kulüplerinde köle olarak çalışır. En sonunda patronu ona borçlu kâğıt imzalatmak istemiş direnince dövülerek öldü diye yol kenarına bırakılmıştır.

Selma uzun süre hastanede yattıktan sonra, kendisini yol kenarında bularak hastaneye getiren Hüseyin'in yardımıyla, yeni bir hayata başlar. Ancak peşini kötü kaderi bırakmaz. Patronu onu bularak zorla çalışmaya götürürken arabadan atlayarak arkadan gelen kamyonun altında kalır.

Aldatılan, kötü yola düşürülen genç kızların örneği olarak karşımıza çıkan Selma, iki farklı davranış karşısında kimlik bunalımı yaşar. Birincisi, aldatan ve istismar edenler, diğer taraftan kendisine doğru yolu göstererek felaketten kurtarmaya çalışanlar. En sonunda ikincilerin peşinden gitmeye karar veren Selma'yı çukura çekmeye çalışanlar rahat bırakmaz.

Sevim Asımgil'in (2000) olgun eserlerinden biri olan "*Aşka Çıkış Yok*" toplumu yozlaştıran değer yargılarının yeniden hayata geçirilmesi yolunda yazdığı birçok romandan en önemlilerindedir. Romanda İslamiyet ve Hristiyanlık karşısında kendi ruh dünyasıyla çatışma içerisinde bulunan bir genç kızın sonunda İslamiyet'i seçmesi ve İslamiyet'i tam anlamıyla yaşamaya çalışması, konusu ele almıştır. "Biz özellikle dünya nimetlerine

kendimizi kaptırıyoruz. İslam'ın gereklerini yerine getirmiyoruz.” Kitap bu ana fikir etrafında kurgulanmış. Özellikle iç hesaplaşmalar şeklinde anlatılarak okuyucuya iletmeye çalışılmıştır.

“Aşka Çıkış Yok” romanının ana kahramanı Mağdelena, Hristiyan bir annenin ve Müslüman bir babanın kızıdır. Anne ve babası o çok küçükken ayrılır ve Mağdelena annesiyle birlikte Amerika’da yaşamayı seçer. Dolayısıyla Türk-İslam gelenek ve göreneklerinden uzak, Batı kültürüyle yetişir. Her zaman anne ve babasının ayrı olmasından dolayı bir burukluk yaşar ve bunu ona yaşattıkları için anne, babasını affetmez. Mağdelena tam anlamıyla mutlu olamaz. Küçük yaşta çaresizliği oynamayı, kalbi ağlarken tebessüm edebilmeyi öğrenir. Mağdelena 10 yıl kadar Amerika’da kalır ve hiç Türkiye’ye gitmez. Babasıyla ve babaannesine sadece telefonla görüşür. Uzun bir süre sonra Türkiye’ye gitmeye karar verir. Doğduğu, çocukluğunu geçirdiği toprakları, babasını, babaannesini çok özlemiştir. Ayrıca üvey annesini ve kardeşlerini de çok merak etmektedir. Mağdelena (Zeynep), vaktinin büyük çoğunluğu Melda ve Volkan’la geçirir. Özellikle Melda’ya karşı büyük sevgi duymaktadır. Onun İslam hakkında anlattıklarını büyük bir ilgiyle dinlemek ve gün geçtikçe dine biraz daha ısınmaktadır. Volkan’ı ise biraz geveze ve laubali bulmaktadır. Onun tam anlamıyla beğendiği kişi Metehan’dır. Onu bir an olsun aklından çıkaramaz, hayali gözünün önünden hiç gitmez. Onu görmek için fabrikaya gider; ama onunla uzun süre konuşamaz.

Dil ve anlatım sade, yalın, anlaşılırdır. Tahlillerde ve Zeynep’le Metehan’ın aşkını anlattığı bölümlerde şiirsel bir anlatımı vardır. Diğer bölümlerde düz bir anlatım vardır. Bu da vermek istediği mesajı bu türlerde daha etkili ve doğru verebileceğini düşünmesindedir. Yazar özellikle dini terimleri sıklıkla kullanmıştır. Diyaloglar şahısların yer ve mevkilerine göre değişiklik arz etmez. Normal konuşma şeklindedir. Cümleler düz, anlatımlar sade, ifade ve meramı anlatacak biçimdedir. Şive taklitlerini ve yöresel ağzı kullanmamıştır. İstanbul ağzıyla yazmıştır.

Kültürel çatışma içinde genç kızların yaşadıklarının ortaya konulmasının yanında, inançların ve inanca ait değerlerin farklı ortamlarda nasıl değişmelere neden olacağını gösterilmesi de son derece önemlidir. Hristiyan bir annenin, Müslüman bir babanın kızı olan genç, iki inanç arasında birinden birini tercih etmek ve bu doğrultuda yaşamak için büyük buhranlar geçirir.

İki farklı inanç ve kültür arasında kalan genç kızların yaşadığı taravmalara örnek olan bu romanda, Mağdelena, bir çıkmazı aşma çabasını dererken kendi gerçeğini osrgulama fırsatını bulur. Aslında annesi ve babası onun içinde bulunduğu durumun en büyük sorumluları olmakla birlikte, bu sorumluluğa ortak olmanın ötesinde, onu kendi kaderi ve tercihleri ile baş başa bırakırlar.

2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İncelenen romanlarda yüz yıllık bir süreç içerisinde genç kızların beklentilerinde ve hayallerinde önemli bir değişimin olmadığı görülmektedir. Mehmet Rauf'un kaleme aldığı Genç Kız Kalbi romanının kahramanı Neriman'ın bulunduğu mekândan sıkılması, evlilik konusundaki tercihleri onu bir arayışa sürükler. Ancak bu arayış, mutluluk için reçete olmaz ve kendisine çok kısa zamanda gerçekle hayalin arasındaki farkı gösterir. Benzer bir arayışın Ak Saçlı Bir Genç Kız romanında da olduğunu görürüz. Nimet, hayallerinde annesine kavuşmayı ve bu kavuşmanın sonunda elde edeceği mutluluğu canlandırmakta, bu mutluluğu bulmak için büyük bir çaba harcamaktadır. Çabasına ulaşmasına karşın, hayal ettiği mutluluğa kavuşamaz. Bu romanda da bir önceki eserde olduğu gibi, hayaller ve gerçekler arasındaki gerçekler yüzleşmiş olur.

Romanlarda genç kızların hayalperest ve tutkulu olduklarına sıklıkla rastlamaktayız. Bu durum, kimi zaman cinsel kimliğin bir sonucu gibi olmakla birlikte, kimi zaman da bir cinsel kimlikle ilgilendirilemeyecek kadar karmaşık bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz gelimi Ateş Böcekleri romanında, Suzan ve Hacer adında birbirine zıt iki karakterdir. Suzan uçarı ve hevesleri peşinde koşan bir genç kızken, Hacer daha dengelidir. Necat, bunlardan Suzan'ı kendine önce daha yakın hisseder ve onun peşinden gider. Burada erkek karakter olarak Necat'ın durumu da genç kızlardan pek farklı görülmemektedir. Demek ki olaylar karşısında takınılan tutumlar, kişilerin cinsel kimlikleri ile çoğu zaman doğru orantılı olmamaktadır.

Bırakma Beni romanında Süheyla, genç kız olarak hayallerini süsleyen ve kendisi için ideal bir eş olarak düşündüğü kimsenin hiç de öyle biri olmadığını çok kısa bir zaman içinde anlamış olmakla birlikte, tutkularından ve hayallerinden kolay kolay vazgeçmez. Sonunda gerçeği ve hayallerinin anlamsız olduğunu görür. Söyleyin Genç Kızlara romanında, daha 17 yaşında bir genç kız olarak boş hayallerin peşinde koşan Samiye'nin trajik sonu da dikkat çekicidir. Bir Kızın Masalı romanında İlki, genç bir kızın hayallerinden ve umutlarından koparılmasının doğurduğu sonuçları göstermesi bakımından dikkat çekici bir eser olarak karşımıza çıkar. Her seferinde yeni bir umutla hayata başlayan İlki, umutlarını hiçbir zaman gerçekleştiremez.

Pervane romanında Fügen, değer yargılarının ve toplumsal kabullerin anlamsızlığına inanan biri olmakla birlikte, Aşka Çıkış Yok romanında Nesrin, şımarıklığının ve aşırı bencilliğinin faturasını çok ağır ödemekle karşı karşıyayken, son anda bu durumdan kendini kurtarır. Fügen, evliliğe ve kutsal olan değerlere inanmaz ve bunun sonucu olarak da kendisi için mutlu olduğunu zannettiği bir hayatı yaşamaya devam eder.

Genç Kız ve Ölüm Romanı'nın genç kızı Seçkin, annesini bencillikle suçlamakta, hayatın yalnız para ve şöhret olmadığına dikkat çekmektedir.

Kurban romanında Selma'nın hayat hikâyesi ile Söyleyin Genç Kızlara romanındaki Samiye arasında paralellik bulunmaktadır. Her ikisi de aldatılmış ve hayallerinden uzaklaştırılmışlardır. Aşka Çıkış Yok romanında ise, inanç ve kültür çatışmasının genç kızlar üzerindeki baskıları ortaya koyması bakımından dikkat çekici olmuştur.

Tarihsel bir süreç içerisinde ele alınan romanlar, genç kızlar özelinde incelendiğinde genel olarak yazarların konularını beklentilerin oluşturduğu gizemler etrafında şekillendirdikleri görülmektedir. Ailelerin genç kızlar üzerindeki etkileri ve etkisizliklerinin doğurduğu sonuçlar bakımından da romanlarda anlatılanlar dikkat çekici olmuştur.

KAYNAKLAR

- Aka Gündüz (1954). *Bir Kızın Masalı*. İstanbul: Çağlayan Yayınevi.
Asımgil, S. (2000). *Aşka Çıkış Yok*. İstanbul: Timaş Yayınları, 3. Basım.
Berkant, M. T. (1976). *Aşkla Oynanmaz*. (6. bs.) İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
Cemal, H. (1945). *Söyleyin Genç Kızlara*. İstanbul: Sinan Basımevi.
Gökşen, E.N. (1966). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*. İstanbul.
Kocatürk, U. (1984). *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri* (3. Basım). (U. Kocatürk, Haz.). Ankara.
Mehmet Rauf (1330-1914). *Genç Kız Kalbi*. İstanbul: Tehsil-i Tabaat İdaresi.
Nadir, K. (1960). *Pervane*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
Oğuzkan, F. (1979). *Dünyada ve Bizde Çocuk Yazınının Gelişmesine Toplu Bakış*. *Türk Dili Dergisi*.
Özakın, A. (1980). *Genç Kız ve Ölüm*. (3. Basım), İstanbul: Ağaoğlu Yayınevi.
Taşyılı, A.İ. (1944). *Bırakma Beni*. İstanbul: Yeni Sabah Matbaası.
Tepedelengil, N. M. (1935). *Ateş Böcekleri*. İstanbul: Hilmi Kitabevi.
Yesari, M. (1928). *Ak Saçlı Bir Genç Kız*. İstanbul: Akşam Matbaası.
Zeren, M. (1990). *Kurban*. İstanbul: Bayrak Yayıncılık –Matbaacılık San. ve Ticaret Ltd. Şti.,